

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/7920,Prezentacja-ksiazki-Konrada-Rokickiego-Literaci-Relacje-miedzy-literatami-a-wlad.html>
29.03.2026, 13:20

Prezentacja książki Konrada Rokickiego „Literaci. Relacje między literatami a władzami PRL w latach 1956–1970” – Warszawa, 24 stycznia 2012

24.01.2012

24 stycznia 2012 r. w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia” im. Janusza Kurtyki, przy ulicy Marszałkowskiej 21/25 w Warszawie, odbyła się prezentacja książki Konrada Rokickiego [„Literaci. Relacje między literatami a władzami PRL w latach 1956–1970”](#), wydanej przez Oddział IPN w Warszawie.

W spotkaniu udział wzięli: dr Konrad Rokicki – autor publikacji, prof. Jerzy Eisler, prof. Andrzej Friszke i prof. Dariusz Jarosz.

Profesorowie, przedstawiając swoje opinie na temat publikacji, zgodni byli, że jest to książka ważna, a jej autor w sposób rzeczowy i drobiazgowy przeanalizował dokumenty archiwalne. Dr Konrad Rokicki wyjaśnił, co skłoniło go do zbadania i opisanie tematu, oraz przywołał najciekawsze wątki z publikacji obrazujące tytułowe relacje między literatami a władzami PRL. Tłumaczył m.in., że „w opisywaniu tych relacji lata 1956–1970 cieszyły się jak dotąd bodaj najmniejszym zainteresowaniem. Większość publikacji na ten temat dotyczy okresu stalinizmu lub lat 70. i 80. Niewątpliwie obie te epoki były ciekawsze od lat, gdy władzę w PZPR, a tym samym i w Polsce, sprawował Władysław Gomułka. Okres lat 60. jest stosunkowo mało wyrazisty, literaci wierzyli jeszcze w możliwość porozumienia się z władzą, nie powstał jeszcze drugi obieg literacki. Jest to jednak temat ciekawy, literaci bowiem byli sumieniem narodu”.

Książka powstała w oparciu o liczne źródła, m.in. Związku Literatów Polskich, PZPR, Archiwum Akt Nowych, i dokumenty znajdujące się w Instytucie Pamięci Narodowej.

„Dotychczas – rzecz ujmując w pewnym uproszczeniu – istniały dwa sposoby opisywania wzajemnych relacji władza – pisarze w PRL. Jeden można by nazwać »heroicznym«. Było w nim miejsce przede wszystkim na ukazywanie oporu i niepokorności znacznej części środowiska. W drugim modelu, który można by nazwać »kolaboranckim« czy wręcz »zdradzieckim«, było natomiast miejsce wyłącznie na poparte materialnymi profitami fascynacje komunizmem i współdziałanie niemałej części najwybitniejszych pisarzy polskich w budowie systemu oraz bliskie ideowe (i nie tylko ideowe!) współdziałanie z kolejnymi ekipami politycznymi. Niekwestionowaną zasługą Konrada Rokickiego jest to, że pokazuje, iż o obu tych wizjach można rzeczowo pisać w jednej książce”.

prof. dr hab. Jerzy Eisler

„Książka należy do najważniejszych osiągnięć ostatniej dekady w zakresie historii PRL. Konflikty między literatami a partią budziły od dawna żywe zainteresowanie, ale Konrad Rokicki przeanalizował je na podstawie zbiorów archiwalnych. Ogromnie poszerzył wiedzę o polityce kulturalnej władz PRL i postawach polskich pisarzy”.

„Za główną wartość postawy badawczej Konrada Rokickiego uważam skłonność do podawania w wątpliwość obiegowych sądów na temat stosunków władza-literaci w okresie gomułkowskim. To sprawia, że udało mu się wskazać na różnorodność uwarunkowań tych relacji, ich skomplikowane aspekty. Dzięki temu przedstawiony obraz jest pełniejszy niż dotychczasowy, odbiega od czarno-białych schematów.

Autor dokonał również zniuansowania obiegowych interpretacji na temat wydarzeń co prawda znanych, ale dotychczas przedstawianych w sposób zbyt jednostronny, a było to możliwe dzięki dotarciu do materiałów źródłowych, które pokazują je w nowym świetle.

Wreszcie udało mu się uniknąć bodajże najpoważniejszego niebezpieczeństwa, jakie ujawniły niektóre opublikowane niedawno analizy relacji władza-literaci: łatwej, nastawionej na sensacyjność i medialny rozgłos personalizacji, żywiącej się głównie informacjami zawartymi w esbeckich teczkach”.

W latach sześćdziesiątych doszło w środowisku literatów do znanych protestów przeciwko polityce kulturalnej partii. Jak do nich doszło? Na ile wydarzenia takie jak *List 34* czy zebranie Oddziału Warszawskiego ZLP w obronie „Dziadów” odzwierciedlały nastroje wśród pisarzy? Czy podział na pisarzy partyjnych i bezpartyjnych determinował ich zachowania? Jakie były różnice w warunkach życia i twórczości czołówki pisarzy i ich mniej znanych kolegów, np. z prowincji. Kto w ogóle był uważany za pisarza? Jakie przywileje wiązały się z tym statusem? Czego od pisarzy wymagała partia i jakimi metodami kontrolowała ich twórczość i postępowanie? Autor stara się wnikliwie odtworzyć charakter i zmiany w relacjach między literatami a władzami partyjnymi i państwowymi w latach 1956-1970.

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

KONRAD ROKICKI

LITERACI

RELACJE MIĘDZY LITERATAMI A WŁADZAMI PRL W LATACH 1956–1970

